

UČITELJSKI
T O V A R Š A.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VI.

V Ljubljani 1. marca 1866.

List 5.

Človek brez domoljubja.

Brez solnea kar bliščéčega
Bilé višine bi nebá,
Kar vert brez krasnih je cvetic,
Dobrava, log, brez milih tic,

Razgraja kedar hud' vihar,
Na morji kar bi bil veslár,
Kar nježno dete ločeno
Bi skerbne matere biló:

Brezdomoljubni človek je,
Ki vterpnjeno ima sercé,
Ko pribuí nevihta, grom,
Zadevši dragi, mili dom.

Josip Cimperman.

Keršanska odreja.

VII.

S v e t. *)

Govorili smo že, kakó naj se do pregreh sploh in posebej
sovráštvo, nasproti pa ljubezen do keršanskih čednost budí v
otročkih sercích. Zdaj pa bomo govorili še od nekterih posebnih
pripomočkov, kakó mladino izrežati v strahu božjem, ker
to je pglavitna reč vse odreja.

*) Glej predlanskega „Tovarsa“ list 4.!

Ker je svet stekališče vseh pregreh, in tistemu, kdor ga ljubi, vzrok pogubljenja; zatorej naj ne le starši, ampak tudi učenci imajo vso skerb, da ljubezen do sveta zatirajo v mladostnih sercih, in mladino še le napeljujejo, da svet z vsemi njegovimi nečimernostmi zaničuje. Akoravno je pa ljubezen do tega svetá že sama na sebi nevarna, je nevarniša še za to, ker je v človekovo spačeno natoro že osnovana, in če zgodaj ni zadušena, se kasneje težko izruje.

Da me pa v tem, kar bom od sveta govoril, prav uméte, da bote tudi v tej reči potrebne nauke mladini umevne naredili in prav vravnali, je naj poprej treba razločiti, kaj si je v besedi „svet“ tukaj misliti. V besedi „sve t“ si je tukaj misliti vživanje dobrot, veselja, časti, vseh sedanjih pozemeljskih sladnosti, ki nam jih svet kaže ali ponuja, in do katerih nas naše lastno spačeno nagnjenje vabi in vleče. Torej je vse eno, ali se reče: ljubezen do svetá, ali pa: svoje sercé navezovati na pozemeljske dobróte, ali po pozemeljskem nezmerno hrepeneti, ali pozemeljskega blaga nezmerno želeti i. t. d.

V Bogu ali zavoljo Boga smemo mi in smo dolžni vse njegove stvari ljubiti in se jih tudi toliko poprijemati, kolikor nam je treba, da hranimo časno življenje in si po časnem večno zadobljujemo. Ali nezmerna ljubezen do pozemeljskega, naj si bo ali blago, ali veselje, ali čast, ali kaka druga sladnost, ta je prepovedana, in nezmerna ljubezen do pozemeljskega je, če si človek pri vživanji teh dobrot ne stori Boga v namen, če se tudi dolgo ne premišluje grešiti, da bi si le z grehom kaj pozemeljskega zadobil. To hoče tudi sv. Pavl reči, ker pravi: „Čas je kratek, in kateri svet vživajo, naj ga tako vživajo, kakor bi ga ne vživali“, — to se reče: naj ga vživajo, pa le zavoljo Boga in iz ljubezni do Boga, ne pa iz lastne ljubezni. Zopet sv. Pavl s temi besedami razločuje: „Meni je svet in jaz sem svetu križan“. Slednji kristijan mora tedaj, če želi s sv. Pavlom v večnosti delež zadobiti, ž njim tudi zdaj ne hinavsko, ampak resnično reči: „Meni je svet in jaz sem svetu križan“. Da se to pri učencih zgodi, jim nekoliko in nekake tako le svet popisuj:

Povej jim, kako je svet z vsemi svojimi dobrotami nečimern, kar lastno serce in Jezusove besede pričajo. Slednjemu to posvetno nečimernost pričuje že lastno serce, ker ga ni bilo, ga zdaj ni, in ga ne bo človeka, da bi pri vsem

posvetnem vživanji mogel reči: zdaj je moje serce mirno; ni je več reči, da bi je serce še pozelelo. Veliko več so še le zavoljo vživanja tega sveta naj bolj srečni (če se smejo tako imenovati) spoznali, kako je vse vse nečimerno. In Jezus sam pravi, ki je svojim apostelnom svoj mir zapustil: „Mir vam dam, kakoršnega ta svet dati ne more“. — Dalje popisuj učencem minljivost tega sveta. Ko bi tudi res v pozemeljskih dobrotah, v tem, kar svet ponuja, kaj prida bilo, je vendar to silno minljivo. Spriden človek, ali druga nesreča, ogenj ali kaj takega nam en dan more vzeti premoženje; žalost, skerb ali bolezen grení vse veselje; opravljevec ali sovražni človek ali z resničnimi, ali z zmišljenimi besedami jemlje čast ali jo vsaj tamní, smert pa kmali vsemu vživanju stori konec, ker nam svet, nas pa svetu odtegne. Prav prepeva tedaj David: „Ne boj se! kedar človek obogati, mu čast njegove hiše raste; zakaj kedar umerje, ne bo celó nič seboj vzel; tudi ga njegova čast ne bo spremila“. — Kažite mladini seosebno, kako zapeljiv je svet; zakaj, kdor koli želi večno srečo doseči, mora Boga čez vse, naj bolj, in iz vsega serca ljubiti, in kdor koli ga iz vsega serca ne ljubi, ga ne ljubi prav. Zapeljivi svet nam pa serce s svojimi nečimernimi dobrotami od Boga odvrta, in ravno zato nas tudi odpeljuje od ljubezni božje in od večne sreče. Sv. Janez to tako le naznanja: „Ne ljubite tega sveta, in ne tega, kar je na svetu. Ako kdo ta svet ljubi, ni Očetove ljubezni v njem“. Zapeljiv je svet, ker misli kristijanove od nebeškega zadržuje, in obrača na svoje dobrote, in kdor si pozemeljsko v zaklad izvoli, je tudi njegovo serce pri pozemeljskih rečeh. Zapeljiv je svet, ker vse ude telesa tako rekoč navdaja s skušnjavami. Zakaj vse, kar je na svetu, je poželenje mesa in poželenje oči, in napuh življenja, kar ni iz Očeta, ampak od sveta“. — Tako popisujte mladini svet, kterege se je kristijanu vedno čuječe varovati, njemu, kateri si obeta božjo prijaznost. Tudi sami vpríčo učencev večkrat razodevajte svoje misli o posvetni nečimernosti, zapeljivosti i. t. d.

Da bojo učenci v božjem strahu zrejeni, priporočamo učencem seosebno to le: Stokrat in stokrat svojim učencem kažite in ponavljajte dolžnost, da naj živé po zgledu Jezusovem; sej on ni le prišel le z besedo učít na ta svet, ampak tudi z zgledom. Kristijan naj se torej v vsakoršnih priložnostih

praša: Kako bi bil Jezus v tej priložnosti govoril, kako delal, kako se obnašal? i. t. d. Kdor nima Jezusa za zgled, njegovo življenje ni življenje pobožnih in svetnikov, ampak življenje hudobnih, vsakdanjih posvetnjakov.

Da svojim besedam v poduku od nečimernosti tega sveta in od dolžnosti po Jezusovem zgledu živeti, veči tehtnost daste, jih tudi spominjate kerstne obljube, da veliko srečo nam je skazal milostljivi Bog, ko nas je zmed tisuč in tisuč drugih ljudi izvolil, da smo v skrivnostni kopvi sv. kersta od izvirnega madeža oprani in bili sprejeti v število božjih otrok, da smo se pa v tem sv. zakramentu mogli odpovedati nečimernosti, hudiču in svetu, in da smo, akoravno ne prav razločno, pa vsaj zadosti razumljivo obljubili, živeti po zgledu Jezusovem, kateri je po ti skrivnostni kopvi postal naš brat, in da si moramo prizadevati, po njegovem zgledu nebeškemu Očetu dopasti, ker njemu drugačno kakor Jezusovemu življenju podobno življenje dopasti ne more. Kdor tedaj te dvojne svoje obljube ne spolnuje, mu naj potrebniji zakrament in perva gnada, ki mu jo Bog na tem svetu skaže, v nič drugega ne služi, kakor v povikšanje in shujšanje večnih kazni.

Da bo pa tako opominovanje kaj zdalo in pomagalo, je čez vse drugo potrebno, da ima mladina v zgledu svojega učnika duhá pobožnosti in ponižnosti. Ako mladina vidi, da je učitelj sam ves navdan posvetnega duhá, da rad išče le posvetnih veselje in kratkočasov, da mu pri orglanji v cerkvi vse le bolj na okroglo gre, da njegovo govorjenje med svetom, njegova noša in obnaša razodeva le posvetnega duhá: potem ni mogoče, da bi njegova beseda, njegova svaritev v šoli zavoljo nečimernosti in posvetnosti kaj opravila, ker se mu vidi, da mu pri tem samemu ni resnica, de tega sam ne spozná, da mu nikakor iz serca ne pride.

Kako potrebno je pri mladini duhá nečimernosti in posvetnosti zatirati, to tudi pridni „Tovars“ sam dobro vé in spozná. Zato je bil (menda še predlanskem) tisti terdi strok oluščiti dal: „Kako naj učitelj posebno pri ženski mladosti ravna, da zatira nečimerno lišpljivost in šopirljivost?“ Kdor to prav prevdari, mora spoznati, da je tehtno in resnega premislika vredno to vprašanje. In vender se ga še nihče ni lotil. Zakaj ne? Kmali bi rekel, da zato ne, ker je vsak vidil, da bi pri tem razgovoru marsikterega svojih tovaršev mogel za lase prijati — kar je pa hudo in občutljivo.

Zato se tudi jaz bojim lotiti tega terdega stroka; in ker je težko ga oluščiti, ga saj malo hočem načeti, da resnico spozna, kdor jo spoznati hoče. Samo po sebi je očitno, da bi v tej reči starši največ mógli in mógli storiti; starše spominjati njih dolžnosti pa gre duhovnim pastirjem. Druge navadne učenike mladine pa zavračam na to, kar je skerbní „Tovarš“ v razlagi keršanske odreje že od „napuha“ povedal. Da je napuh prvi poglavitni greh in začetek vsega pogubljenja, da se Bog prevzetnim zoperstavlja in le ponižnim deli svojo milost — vse to je znana in spričana resnica. Kar je torej v omenjenem sestavku že razloženo, naj učitelj večkrat svojim učencem in zlasti učenkam živo pojasnuje, naj jim pred oči stavi Jezusa naj ponižnišega, ki je pa kralj nebes in zemlje; naj jim lepoto in plačilo ponižnosti — nasproti pa ostudnost in hude nasledke in kazni napuha na vse strani razkazuje.

Vse razjasnovanje in priporočevanje pa prav nič ne bo zdalo, ako šolska mladina vidi nad učiteljem samim zgled povesetnosti in nečimernosti. „V Slomšekovih Drobtinicah“ za leto 1863. se bere: „Gerdo je za učitelja narodnih šol (pa tudi učitelju viših šol lepo ne stoji), ako nosi lase skodrane, kakor bi imel na glavi brinov germ; nedostojno je za učitelja, ako se v oblačilih lišpa po naj novejših pariških ali bečkih nošah“. Dozdaj se je ženskam očitalo, da so dolgih las pa kratke pameti! Zdaj bo to moglo veljati tudi od marsikterih učiteljev. Nečimerno razprečevanje in premetovanje las je pač le znamenje puhle in prazne glave; ker nad verlimi, modrimi in pridnimi učitelji tega nikjer ne najdeš. Gotovo pa nič prida ne bo, ako se bo ta nečimerna lasata omika še po učiteljih in celó med terdimi kmeti in hribovci razširjala. V neki šoli je duhovni učenik dečka svaril zavoljo nečimernosti, ker se je bil te lasate omike jel poprijemati; — kaj se zgodi? Otroci se z očmi proti pričujočemu učitelju obernejo in med seboj šeptati začno: „Šomošter, šomošter!“ — kakor bi ga kazati hotli. Povejte mi, koliko se more opraviti v takih okoliščinah? — Neki že star in moder duhoven pastir in posebno skerbni in vnet prijatelj šolske mladine mi je to le pravil: Slišal sem učenika, ki je sam neki šolarci rekel: „Lej jo, lej uno! take špičice in tako ruto in tako kikljico naj tebi napravijo — to boš ti zala punčika!“ „Take besede slišati iz ust učenikovih“, pravi tisti gospod, „se mi je zdelo, da je deklíci strupa zavdajal“. Kako

po takem mladina ne bo napuhnjena in prevzeta? — Veliko bi se dalo storiti pri mladini, da bi se odvrčevala posvetnost in nečimernost, lepa ponižnost pa prikupila, ko bi vsi gospodje učitelji z živo besedo in lastnim zgledom ponižnost učili. Sej je ponižnost naj prva čednost, vklad vse keršanske kreposti, vir vse sreče.

V zatiro nečimernosti in posvetnosti pri mladini in učiteljih pa bi posebno veliko pripomoglo, ako bi eno reč vbogati hotli, kar je potrebno vsakemu kristijanu, toliko bolj pa učitelju, ki ima biti pobožen zgled mladosti, to je večkratno vredno prejemanje svetih zakramentov. To človeka že samo po sebi k ponižnosti opominja, ter duhá pobožnosti redí in hrani. Čez vse lepo in spodbudno pa je, kedar učenci in učenke sami med seboj svojiga učenika pri mizi Gospodovi vidijo. To je še posebnega priporočila in vse posneme vredno. (Prih. dalje.)

O pesniški umetnji.

(Spisal A. D.)

Pesništvo je tista umetnija, ktere namen in naloga je razveseljevati in vedriti človeštvo, ktere načelo in vodilo je sladiti in blažiti revno, nemirno in trudapolno življenje na zemlji. Razveseljevanje, vedrenje in dušna zabava je toraj prva in glavna namemba pesniške umetnije.

Pesništvo nam kaže, kaj je lepo, blago in resnično, kaj se strinja po notranji in zunanji obliki z mislijo in idejo, kaj se vjema z neskaljenim, neokuženim naravnim blagočutjem in kaj je stanovitno, kaj za vse človeštvo važno in pomenljivo in kaj večnega obstanka.

Pesništvo nam kaže prvič, kaj je lepo, krasno in visoko. Vsake lepe umetnije podlaga, jedro in notranja vrednost je lepota, kajti brez krasote nismo si v stanu misliti nikakoršne prave in popolne umetnije; toda ravno pesnija nam kaže posebno in pred vsem, kaj je mično, zalo in zanimivo. Pesnija ne terpi ničesar, kar bi bilo neprimernega, nespodobnega ali celó ostudnega, v svoji bližini in v svojem obzorju, ona se varuje in ogiba vsake sence nepopolne in nizke domišljije. Ona hoče napolniti sercé z veseljem in radostjo, hoče ga ogreti, vneti in vžgati za vse, kar je lepo in zanimivo, nadušiti za

vse, kar je visoko in toraj zares občudovanja in posnemanja vredno. To imenitno nalogo pa more le spolniti, ako je njeno jedro samo polno lepote, zanimivosti in visokosti, ako veje ona duh krasote in razprostira sladke dišave mičnosti in radosti in takó objema, vnema in ogreva vse, kar se ji bliža, jo ceni in čisla.

Pesnija mora biti drugič polna blagosti in nežnosti, polna milote in blažnosti, kajti naloga njena je, krotiti napčna nagnjenja in divje strasti, berzdati in umerjati naravne čute, blažiti sercé in sejati omiko in izobraženost med človeštvo. Ona je ključ do človeškega serca in naj pripravnejše orodje omečiti in stopiti terdo serce, ona je tisto solnce, ki otaja ledeno skorjo merzlega serca in je stori pripravno, sprejeti omiko in lepo obnašanje. Pesništvo blaži posebno čutno sercé nedolžne mladine, budi v nji nežne čute polne sladkosti in neznane miline, nadušuje jo za vse, kar je blago in mило in navdaja z ljubeznijo do lepih ved, spodobnega vedenja in dušne in telesne olike. Ob kratkem pesništvo razsvetljuje temno človekovo notranje, ga lika in blaži, napolnuje z ljubeznijo in milimi čuti.

Pesnija nam kaže tretjič, kaj je resnično, neminljivo in stanovitno; toda ne pelje in tudi ne more peljati po ravni in naj bližnejši poti k resnici in gotovosti, nego počasi po mnogih ovinkih. V krilu visoke domišljije, v zavoju mičnih besed in v mirnem teku nas dviguje polagoma k večni resnici, ki nenadoma zadene serca človeška in budi v njih prijazne in lepe občutke. Kakor se dviga orel na lehnih perutih polagoma v zračne višave in počasno plava v nebne širjave upiraje oči v svitlo solnce, tako se dviga duša na pisanih krilih tajne poezije k viru neminljive resnice.

Ko smo nekoliko pretresli, kaj je pesništvo, kaj je njegov namen in kaj jedro njegovo, treba je, da pogledamo, kake korenine ima v sercu človekovem, kako se je pričelo, kako razvijalo, razcvitalo in kako doseglo stopnjo popolnosti, na kateri je zdaj.

Pesništvo se je razvilo in osnovalo iz basnoslovja, toda treba je vediti tudi, kako se je basnoslovje pričelo, ki je prvotna oblika lepe pesniške umetnije. Mnogo reči in prikazkov je vidil človek okoli sebe v zali naravi, katerih si s svojim kratkim umom ni mogel ni razložiti ni jih popolnoma razumeti. Vidil je kako v naravi mar-

sikaj z nova postane, nekoliko časa terpi in zopet zgine, toda naravskih moči in njihovih postav ni mogel do dobrega zapopasti. Kaj je storil? Začel si je umišljati in tako z domišljijo podpirati svojo nevednost, jel je naravnim močem, ki so mu bile skrite in nezapopadljive pripisovati telesnost, lastnosti in zunanjo podobo. To najdemo pri neumnih, neotesanih afrikanških narodih, in najdemo pri omikanih, globokomiselnih, in modrih Gerkih; kajti, kakor hitro je zgubil človek pravi smisel najvišjega Bitja in njegovih lastnosti in se pogreznil v temo malikovavstva, ni bilo nič družega mogoče. Zató pa tudi ne najdemo pri izvoljenem ljudstvu, ki je verovalo v pravega, vsega-mogočnega Boga in dobro vedilo, da je On vzrok vsega vidljivega in stvarnik vsega bistvenega, onega čudnega basnoslovja, ki ga najdemo pri vsih družih narodih, in najdemo toliko bolj, kolikor razumnejše in zmožnejše je bilo ljudstvo. Vmišljal pa si je človek, ker ni vedil, stvaril, ker ni imel. Toda ni si stvaril v tesnem pomenu besede, kajti ko bi si bil stvaril, bil bi stvarnik novega sveta, česar revnemu človeku nihče, ki je zdrave pameti in jasnega uma, pripisoval ne bó; sklepal je le z zunanjimi podobami in naravskimi prikazki svojo domišljijo, vtisnil svojim mislim podobnost (analogijo) in tako si osnoval basnoslovje. Dokler pa je bilo pesništvo v obliki basnoslovja, bilo je sirovo in nerazvito, neolikano in spremenljivo. Spremembi in kvarjenju pa je moralo biti podverženo iz teh vzrokov: Zmožne in razumne glavé iznašle so s pomočjo jasnega uma in zdrave pameti tiste pravljice, pripovedovali so jih pričetniki svoji bližnji okolici, ki pa ni bila tako razumna in tako čiste pameti. In vendar so tudi ti dalje pripovedovali, ki so pa marsikaj pozabili, prevergli, ali sami pridjali po svoji pameti in volji. Tako so se množile in širile pravljice, tako spreminjale in pačile, tako narasle in se pomešale z zgodovinskimi rečmi, tako se je osnovala s časom mešanica, ktere ni nihče v stanu popolnoma razumeti in pojasniti. Tako se je toraj množilo basnoslovje, tako narašalo dobro in slabo, lepo in ostudno, dokler se ni spremenilo in povzdignilo v lepo umetnijo, ki je izobčila vse, kar je bilo neprimernega, nespametnega ali celo nesnažnega in pravi umetnji nasprotnega. Toda treba je bolj na tanko pokazati, kako se je povzdignilo basnoslovje k krasni umetnji, k lepi in mični krasnoslovski vedi.

Vsak, ki je pripovedoval, hotel je lepo in razumno pripo-

vedovati in zraven tudi podučevati, skušal je to, kar je prejel od svojih prednikov in zvesto obdržal v spominu, z lepšimi, primernejšimi in krepkejšimi slikami nadomestiti, skušal z mičnejšimi besedami in milejšimi glasi olepšati sirovo in neolikano jedro. In tako je prišlo naglasovanje in merilo, česar je še manjkalo, v besedo in s tem se je prikazala v prvotni, priprosti obliki pevska umetnija. Vsako ljudstvo, ki ni sprejelo basnoslovja od svojih prednikov, si ga je samo osnovalo in ni ga naroda na zemlji, ki bi ne imel nikakoršnih pravljič iz poprejšnjih starodavnih časov. Toda basnoslovje se ni spremenilo pri vsih ljudstvih v pesništvo, pri manj obdarjenih in bolj nezmožnih narodih afrikanskih in tudi pri nekterih ameriksanskih je obdržalo svojo prvotno sirovo obliko. Pri bolj zmožnih in omiksanskih narodih pa najdemo že zdavnej pesništvo, in ker si je vsako ljudstvo osnovalo svoje pesništvo, ki je v tesni zvezi z njegovo zgodovino in notranjimi zadevami: ima vsako nekaj posebnega na sebi, ki ga razloči od pesništva družih narodov. Pesništvo omiksanskih Gerkov razloči se zeló od poezije vojnih Rimljanov. Uno ima vtisnjeno znamenje gerske omike, gerske domišljije in gerskega narodnega duha, to nosi značaj rimskega izobraženja, rimske hrabrosti in vojniške djavnosti, rimskega ponosa, rimske stalnosti in rimskega gospodstva. Ravno tako se razloči slovanska poezija od poezij družih narodov in razloči tudi pesništvo posameznih slovanskih plemen. Serbsko pesništvo razloči se od ruskega, rusko zopet od češkega i. t. d. Poezija se ravna, posebno narodna, po narodnem značaju, po ljudski domišljiji in družih važnih okolnostih. Drugačni so čuti, drugačna domišljija severnih narodov, ki so, zakovani v merzle, ledene prostore sveta bolj resnega in ojštrega značaja, kot domišljija južnih ljudstev, ki bivajo pod vedno jasnim nebom, sredi naravskih krasot, ki jih stvarja dih večne pomladi. Njihovi čuti so bolj nežni, gorki, živahni in imajo značaj lepe narave. Vsako izobraženo ljudstvo ima toraj svojo pesnijo, ki se ne loči v namenu in načelu od pesništva družih narodov, ki pa ima posebna znamenja narodovih čutov, in druge važne lastnosti, ki jo ločijo od poezije družih narodov, pa ne izbčijo iz obzorja lepe umetnije.

Ko smo vidili, kako se je osnovala in olikala pevska umetnija, pogledjmo kako se razdeljuje in loči, koliko verhov poganja iz one in iste korenine in kako se ti dalje delijo.

Pesništvo razpada, kot umetnija, v narodno in umetno. Narodno pesništvo je tisto, ki si ga je kako ljudstvo samo osnovalo, ki je toraj verno zerkalo narodovih čutov in notranjega narodovega življenja, ki se popeva od rodu do rodu, ki je tako rekoč narodno blagó in občno posestvo in o katerem se gotovo ne ve, kdo ga je zložil. Umetno pesništvo pa je tisto, ki so ga posamesni izobraženi pesniki skovali, ki nosi toraj znamenja pesnikovega značaja, njegovih čutov in misli na sebi. Visoke cene in velike vrednosti je umetno pesništvo, ker je delo častnih in spošтовavnih mož, ki so s svojim umom in s svojo učnostjo, s svojo omiko in zmožnostjo presegle svoje verstnike; pa še večje cene je narodna poezija, ki je zvesto in verno ogledalo narodovega značaja in življenja, živa slika njegovih misel, čutov in duševnih zmožnosti. Kar tiče narodno poezijo, prekosi le gerško krasno in bogato poezijo slovansko, med katero se posebno ponaša serbska, ki se brez sramote postavlja gerški na stran. Krasna je Homerjeva Ilijada, krasna Odiseja, toda tudi pesme o kraljeviču Marku, o Dušanu velikem, o Milošu, Lazarju in družih slavni junacih, so mične, zanimive in velike notranje vrednosti, da bi jih le kdo sestavil in osnoval iz njih narodni epos, kot so zbrali gerške junaške pesme v Homerjevi Ilijadi, ktero občuduje ves svet, ktero radostno beró vsa olikana ljudstva na zemeljskem prizorišču. Pred vsem pa je opomina vredno, da, ko že moč lastnega stvarjenja pri družih narodih večjidel omaguje in ugasuje, gre pesništvo slovanskih narodov še v cvetje in se vedno lepše in lepše razvija. Resnične so toraj besede, da imajo Slovani v oziru na pesništvo in sploh slovstveno djavnost jutro, ker enim vzhaja ravno iz za temnih gorá, ki so dolgo zakrivale žarno svitlobo, milo solnce, ki obseva in ogreva pokrajine, po katerih vse polno pridnih delavcev mergoli in s potnim čelom orje pusto celino in jo spreminja v plodno polje. Drugim pa že plava dnevna zvezda, vir svitlobe in gorkote, v vsi krasoti in lepoti na jasnem nebu in oživlja s svojimi žarki pridno obdelano zemljo. (Konec sledi.)

Zakaj ljudske učilnice ne zadostujejo svoji nalogi.

Napisal Ivan Tomšič.

(Konec.)

So pa zopet starši, ki prav nič ne razumejo o izrejevanji svojih otrok. Taki starši dostikrat svoje otroke razvadijo in

omehkužijo, ker svojim ljubčikom vse storé, kar le zaželé, ne brineči se, ali jim je to dobro, ali slabo; dostikrat jih pa zopet ostro kaznujejo brez vsega znatnega vzroka. To obedvoje ni prav in škoduje mladinski izreji. Takošni starši nimajo pri odgojevanji svojih otrok nobenih pravil, katerih bi se deržali, ampak ravnajo se le po svojem smislu, po svojem strastnem nagonu, bodi si prav, ali neprav. Na ta način izpodjé marsikteri oče in marsiktera mati mladi kal, ktereга je šola v mlado še mehko serce vcimila, in ga uniči, da ne more roditi dobrega sadú. Otroci zamerjejo vsemu dobremu; nobena dobra beseda se jih več ne prime, in tudi učiteljevi zlati nauki ne najdejo več pota v njih mlado serce; če ga pa tudi najdejo, kaj pomaga, ako pa starši domá vse lepe nauke uničijo in zamoré! Starši so tedaj velikokrat krivi, da ljudske učilnice še vedno ne zadostujejo svoji nalogi.

Krivi so pa tudi 2) slabi zgledi odraščениh, s kterimi se otroci že prav zgodaj družijo in znanijo. Večkrat se vpričo otrok obrekuje, klafá in druge nesramne reči počenjajo; mladina vse to vidi in čuje, in berž je zamorjena npravnost v mladih sercih. Otroci včasi pohajkovajo ves božji dan, in starši se še ne zmenijo, ali so bili njih otroci v dobri ali slabi družbi. Malopridno pohajkovanje pa zapelje otroke v slabe, malovredne tovaršije, tudi med odrastle, spridene fantaline, in tu se otroci že zgodaj spridijo in zgubé vse veselje do učenja in dobrih nauk. Gola resnica je, da, ako otrok le slabe zglede vidi, tudi slabo misli; pregrešna poželjivost se mu vkrade v serce, in otrok dela — greh. Kako se bodo otroci pridno in veselo učili, ako jih nihče k temu ne spodbuja, in ako o šolskih napravah od odraščениh nikoli ne slišijo dobre besede?

Da ljudske učilnice svoji nalogi ne zadostujejo, krivi so 3) sem ter tje tudi učitelji, ako je njih podučevanje pomankljivo in premalo vterjeno. Pomankljivo in nevterjeno podučevanje se otrok malo prime, in le prekmali pozabijo, kar so se naučili. „Ne za šolo, ampak za življenje se mora učiti“, je že staro pa resnično šolsko vodilo, ktero bi si učitelji morali velikobolj, kot dosihmal v serce vtiskati. Največa opovira pa, da ljudske učilnice svoji nalogi še vedno ne vstrežajo, je 4) podučevanje v ptujem jeziku v prvih dveh razredih, s kterim se mali otročiči berž v šolo prišedši že terpinčijo. Kako težko da se malozmožni otroci ptujega jezika vadijo, ko še svojega ma-

ternega dobro ne umejo, mora priznati vsak, kdor ima le zdravo pamet. Otroci se na vso moč davijo s ptujimi besedami in ne razumevši jih, zgubé vse veselje do šole in učenja. Koliko veselja pa imajo otroci, kedar berejo vesele domače pesmice in povestice, ter se vadijo v gladkem, domačem govoru in spisovanji, mi ni treba praviti. Dokler se ne bodo tedaj naše domače učilnice prestrojile tako, da se ne bode naša mladina že v prvih letih terpinčila s podučevanjem ptujega jezika, kakor vidimo to tudi pri Nemcih, Lahih, Francozih in drugih izobraženih národih, dotlej ne bodo tudi naše učilnice nikakor zadostovale svoji nalogi. Ne vpregajte tedaj malih še nezmožnih otročičev prezgodaj v ptuji jarm, ampak učite jih raji domačih lahko umevnih reči; požlahtnajte mlada serca in vadite jih, da bodo ljubile vero, državo in dom, in otroci vam bodo radi hodili v šolo, vas bodo spoštovali in ljubili, ter se vas ne bodo bali, ker bodo vidili, da ste jim domači, ki po očetovski za nje skerbite. Na taki podlagi bomo imeli v nekaj letih ves drugačen národ, ki bo rad pripoznaval, da so ljudske učilnice naj potrebniši zavodi obnému družinskemu življenju, in tudi šole bodo potem lahko izverševale svojo težavno nalogo, ako bodo bolj domače, kakor pa dosihmal. — Vsakdo vé dobro, da se v naših učilnicah še zmiraj dokaj časa potrafi s tako imenovanimi potrebnimi vedami, ktere pa najpotrebniše domače nauke izpodrinejo in tako velikokrat otroci zapustivši učilnico od vsega podučevanja v šoli prav malo, ali pa še celó — nič ne odnesejo. V šoli naj bi vedno veljale besede: „Malo pa dobro — potrebno pred koristnim. Pred vsem pa je potrebno, da izredimo dobre in pametne državljane, prave ne pa mlačne kristijane; koristnih reči, kakor n. pr. ptujega jezika naj se uči tisti, ki ga bode potreboval. Napčno je tedaj, če se otroci preveč terpinčijo s podučevanjem ptujega jezika, da jim tako oterpne vsem drugim najboljšim in potrebnim naukom, in na vse zadnje prirastejo iz njih sami mlačneži, ki jim ni mar niti dom, niti vera, ker niso se jih učili prav poznavati v svoji prvi mladosti.

Ako vam je tedaj drago, da bi ljudske učilnice svoji težavni trojni nalogi zadostovale, skerbite, da bodo tudi starši prijatelji šol in učiteljev; skerbite, da ne bote mladini kazali slabih zgledov in pa, da bote bolj serce požlahtnovali in domačo mladino domače gojili, nego pa le um s koristnimi vedami izobraževali.

Pomenki o slovenskem pisanji.

IX.

T. „Poviest pismenosti upoznaje kod svih naroda samo dvoje pismo, t. j. slikovno (figurativno) i glasovno (fonetično)^a. — „Toli u Germanov koli u Slovjenov naj milije drvo bijaše bukva, iz koje se činjahu pomenuti pruti i daske za crte i rieze, kô što se na njih takodje urjezavahu ovi znakovi. Odavle nord. runstafr - runstab isto je, što bokstafr - buchstab, kô što runa i goth. bôka = *ῥόμμα*, littera. U Slovjenov pako bukvy - bukvy znamenuje takodje *ῥόμμα*, littera tako, da u tom obziru čr'ty - rézy - bukvy jedno znamenuju (vid. Rački pis. slov. str. 44 — 45)^a.

U. Ali se ne bojiš Jezičnika?

T. Kaj bi se ga bal; sej je to, kar sem doslej povedal, prav lahko uméti.

U. Bukev ali bukva je drevo; knjigo pa imenujemo bukve le v množnem številu: bukve, quia veteres in corticibus arborum, fagi etc. scribebant, pravi Marko.

T. Stsl. bukvy — k've (čes. rus. polj. buk, buka-va-ev) pomeni a) fagus (die Buche), b) littera (der Buchstabe), in bukvar' abecedarium, grammaticus; tako tudi rus. in serb.: bukvar (das Abcbuch), bukvarac (der abc Schüler, puer elementa discens), bukvice (azbuka, azbukvice, das Abc, elementa), bukovar (Buchenstab); v množnini je stsl. a) epistola (der Brief, cf. litterae et *ῥόμματα*), b) liber (das Buch). Nsl. bukve: bukvi trub. bukovski jezik lingua latina lex. gr. *φυγός* lat. fagus ahd. buoha curt. I. 160. and. bók fagus, liber goth. boka sg. littera pl. liber, epistola ahd. buoh ags. bok. e germ. nos mutuatos esse et consona k et vocalis u arguunt — piše Miklosič.

U. Bukovski jezik t. j. die Büchersprache, kar pravimo sedaj tudi knjižni ali književni jezik, ne pa lingua latina?

T. Ker je ravno latinski jezik tedaj veljal in slovel v bukvah ali knjigah, v šolah in vradnih listinah, torej ga je Truber tako zaznamnjal; poznej je bil bukovski jezik nemški tudi pri nas, in sedaj si pomaga slovenski tu in tam v očitne pisma in učilišča ter zahteva tisto veljavo, katero ima že v domači knjigi.

U. Ktero mu pa še vedno krati nemški - bukovski jezik! Zakaj neki pravi Nемеc čerkam ali pismenkam „Buchstaben?“

T. »Auf Buchenstäbe wurden bei den alten Deutschen Zeichen eingeritzt; diese Stäbe streute man auf den Boden, wie es der Zufall gab, las sie wieder auf, bildete ein Wort daraus und weissagte damit. Daher der Name Buchstaben und lesen«. — (Vid. Bauer Gramm. §. 11.) — Tistega vira so lat. liber, lego - colligo, slov. list, bukve, berem - prebiram, in kakor se Latinec in Nемеc ne ogiba onih besedi, tako se jih tudi Slovencu ni treba, dasi ravno ne režemo in ne čertamo več z rezalom ili čertalom v bukov les, niti v listje niti v ličje niti v bičje, ampak pišemo s peresom, in če tudi ne tiskarimo več z lesenimi bukovimi paličicami, ampak z železnimi šibičicami!

X.

U. Bukve so nam v sedanji pisavi tudi knjiga, in prav pogostoma rabimo to besedo; ali je pa slovenska?

T. Kniga t. j. kitajska beseda king, pravi Šafařík (Starož. I, 23.); Rački jo pa vendar razlaga slovenski, češ, da pomeni iz k'n — kon — ku — : α) kovati, β) rezati, tvoriti reze, čerte, slike, obraze v les, kakor litv. kun - as znamenjuje obraz, telo (cf. Hanuš). »Odavle imali bismo čr'ta, réza, buky, k'niga, četiri rieči za isti pojem« (Pis. slov. st. 48.)

U. V novoslovenskem se piše, kar vem, še le nekaj let; kako je bilo v staroslovenskem?

T. V staroslovenščini je dobro znana, in ima po Miklošiču te-le pomene: 1) sg. et pl. γράμμα littera; 2) pl. a) scriptura, b) liber, c) epistola, d) tabulae, e) ars scribendi. Tako je navadna sedaj menda po vseh jezicih slovanskih. Serb p. pravi: z na knjigu t. j. čitati, pisati; diete dati na knjigu t. j. v šólo (zum Studieren), knjigonoša mu je pismonoša (tabellarius, der Briefträger), knjižar - gar (librarius, der Buchbinder u. Buchhändler), knjižarnica (officina libraria) i. t. d.

U. Ali ne pišejo eni tudi kniga?

T. Severni Slovani imajo to obliko, južni pa pišejo sploh le knjiga. Staroslovenščina kaže navadno kniga, vendar ni gotovo. Okrog Lutomeru pravijo neki knjiga t. j. knjiga (Vid. Glasn. III.) Ker se Slovenci v tem vjemamo z

Jugoslovani, pišemo torej raji tudi mi: knjiga, knjižnik, knjižen, književen, knjižestvo i. t. d.

U. Grajalo se je že, da pišemo nepravilno: „duševna omika, književni jezik“, od duša, knjiga, namesti: dušna ali duhovna omika, knjižni jezik, ker prilogi iz ženskih imen se ne narejajo na ev, ampak na ni, na, no, izjemši primerljaj pri drevesih: lipovo, brezovo, verbovo, murbovo drevo, n. lipa, breza, verba, murba i. t. d. (Vid. Nov. 1862).

T. Res je to, in stsl. ima le kniž'n' scripturae, libri; kniž'nik' scriba, kniž'stvo scriptura; pa vendar je pomniti, a) kar knjiga prvotno pomeni; b) da so že nekda j djali bukovski jezik (iz buka-va), c) da Čehi pravijo knihovna (knjigovna, bibliotheca), in d) da Jugoslovani sploh rabijo te oblike: knjižan, književan (literarisch, književne novine Literaturzeitung), književnik (Literat), književnost (Literatur, t. j. Bücherkunde), knjižtvo (Literatur t. j. Schriftenthum), in celo književstvo (cf. Šulek).

U. Ali se književstvo torej ne sme pisati?

T. Kraljevstvo n. navadnega kraljestvo (stsl. tudi kral'stvo regnum) se da skazati, z vstavljenim ov — ev (v. Janežič §. 256.) p. duhovstvo, sinovstvo, ne pa književstvo. Drugač je književnik, književnost, iz pridevnika književen. Književnik se zove sedaj „Časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti“ — kterega je na svitlem že II. godina (leto), svezak IV. Časopis je vse hvale vreden.

U. Slava torej v tej reči bratom Hrovatom!

Šolska postava v deželnem zboru.

Posvetovanje o tej postavi je bilo zelo zanimivo, kajti 12. preteč. m. so se želje in misli mnogih serc razodevale *), in ta seja je bila za adresno debato naj važnejša, kar jih je bilo letos v našem deželnem zboru. Omenjeni predlog je meril na ravnopravnost slovenskega jezika v šolah, in je v ta namen nasvetoval preuredbe. Predlog je znan, tedaj ga nam ni treha ponavljati. Častiti čitatelji tudi vedó, da ta predlog ni obveljal. Zaveržen je bil, ker je po mislih nekterih g. g. poslancev nepotreben, še celo škodljiv za deželo. —

*) Tukaj pa ne hvalimo presilnega krika, s kterim se galerija vdeležuje razprave; g. g. poslanci niso glediščni igralci; takošen krik obtežuje g. g. poslancem njih težavno službo, in strasti se še huje vnemajo, ker stranka stranki očita, da si je poslušavec najela i. t. d.

Kam pa meri ta predlog? Na ravnopravnost. Tedaj je tudi ta nepotrebna in škodljiva. To je jedro vse razprave. — Ko so národní g. g. poslanci visoko vlado vprašali, zakaj po vradnijah ne pišejo slovenskemu ljudstvu v domačem jeziku, je odgovorila vlada po svojem zastopniku: „To se nekoliko godí, sploh pa ni mogoče, ker ni sodnikov in perovodjev za slovensko vradovanje“. Narodni poslanci tedaj tirjajo, da naj se v kranjski deželi šole tako osnujejo, da se bota učila oba deželna jezika, in sicer tako, da bo prihodnjič mogoče po slovenski vradovati. Vlada pravi, da nima nič zoper izobraževanje slovenskega jezika, ker tudi ona želi ravnopravnosti po šolah, a kako se to izpeljati more, spada v njeno oblast. Tako imenovana nemška stranka pa pravi: „Tega nikakor ne; blagostanje in sreča v deželi ste v nevarnosti, učenost bo škodo terpela, že dosti in še preveč se je privolilo Slovincem, čas je, da se temu ustavimo“.

To je jedro vsega, kar se je govorilo in zagovarjalo od obeh strani. —

Vse, kar se je slišalo iz nasprotnega tabora, smo že večkrat slišali in v raznih nam preprijaznih (!) listih brali — slavo nemške omike in duševno siromaštvo slovenščine — neobhodno potrebo, da se zgubi in se vtopi mali národ slovenski v nemškem — grajanje in naltolcevanje narodnih poslancev, kakor mož, ki se ne ravnajo po željah in potrebah slovenskega ljudstva, temuž zgolj po svojih idealih in praznih sanjarijah, ktere se nikdar spolniti ne morejo.

1. Slovenskemu narodu očitati njegovo nevednost in sirovost, pa braniti in zapirati mu pot, jemati mu edino mogočni ključ do omike, to ni ljubezen do národa; kdor tako ravná, ni prijatelj narodov, nima prave poštenosti, drugače govori, drugače pa ravná, in za takošno djanje ima Nemec prav dober pregovor: „Kdor terpi škodo, zaničujejo ga“.

2. Volja cesarjeva in beseda iz visocega prestola izgovorjena se glasi: Ravnopravnost národov, enaka bremena, enake pravice. Národ živi po volji božji in cesarjevi v deželi, dosihmal še ni tako opešal ali spridil se, da bi bil obsojen k poginu, tedaj ga tudi vi — ki hvalite svoje izobraževanje, nikar ne pogublujte; privoščite siromaku drobtinic od bogatinove mize, in ne jemljite ali kratite mu njegovih pravic! Slovenec se je veliko od Nemca naučil, Nemec pa od družih národov; omika in učenost je za národe in ljudstva; en narod je v teh, drugi v drugih rečeh izversten; ta jezik ima te, drugi druge prednosti. Nemški jezik je evropejski, govori ga nad 40. milijonov ljudi, radi se ga učimo in se ga bomo tudi zanaprej učili, tega tedaj nikar ne branite in ne zagovarjajte in potrebe nikar ne povdarjajte, tega mi ne napadamo in ne tajimo, a ni mogoče, da bi se ljudstvo sploh obeh jezikov učilo, tudi večina národa ne potrebuje inostranskega jezika; vsakemu pa je desna roka bolj pripravna od leve, tedaj jo tudi večkrat rabi. Ko bi, postavim, kakošen rokodelec, ki se v domači ponemčevavni šoli *) ničesar ni naučil ali prav za prav

*) Kakoršne so bile nekđaj povsod,

naučiti ni mogel, naučil se med Nemci njihovega jezika in poštenega rokodelstva, prišedši v domačo deželo ptuje hvalil, domače grajal, bi mu nihče toliko ne zameril, — ako pa učeni gospodje ali še celó literati, ki vedó, čemu so vede in učenosti, in poznajo pot do omike, resno terdijo in zagovarjajo, da se národ mora poptujčiti, sicer ni sreče in blagostanja zanj, kdo jim bo verjel, da res kaj tacega mislijo ali verjamejo! sleherni vé, da njih ne vodi lastno prepričanje, temuč od poti, katero so nastopili, se ne odvernejo, strast in maščevanje jim kažete še daljno pot. Ravno toliko vredno je vgovarjanje, če se bodo iskali učeniki po jezikih in ne po učenosti. Slavjanski svet je imel v vseh dobah dosti učenih mož; veliko njih je slovelo v nemški literaturi, sedaj bi se pa za 3 gimnazije in eno realko ne dobilo sposobnih mož! Tudi tega nihče ne verjame, kdor količkaj vé, kako je po svetu.

Národní poslanci se ne ravnaajo po željah ljudstva, katero jako čišla in obrajšta nemški jezik, in pošilja otroke v šolo, da bi se ga naučili. Poslednje je čisto resnično, in tega tudi nihče ne tají. Kmet čišla nemški jezik, ker njegov jezik ne veljá po pisarnicah; dajte mu v roke slovenska pisma, potrebe ne bo več; vradniki so zavoljo ljudstva, pa ne ljudstvo zavoljo vradnikov; to spozná tudi vlada, in hoče vpeljati deželne jezike po pisarnicah. To pa naj hujše bôde tiste, kateri so v prvi verstí poklicani, da spolnujejo vladine ukaze, a nasprotujejo iz sebičnosti in samopridnosti. Nemški jezik je potreben obertniku in tergovcu, da si ložeje služi svoj kruh in dalje po svetu pride; tedaj se mora, kakor hitro je mogoče, podučevanje v tem začenjati. To po pravici rečeno, je bolj resnično od vsega, kar se je povdarjalo, in v tem smislu je tudi iderska srenja prosila, naj ostane na njeni glavni šoli tako, kakor je bilo. Naj poprej moramo omeniti, da se samo v šoli nihče ne naučí do dobrega ptujega jezika. Prašajmo tega ali unega, kako se je nemškega jezika naučil, in zvedili bomo, da je prišel med nemške družine, in tako se je naučil nemški. Te okoliščine se tudi sedaj ne bodo premenile. Kdor pa kterikoli jezik slovniško umé, se hitro naučí ptujega. Dokler smo imeli čisto nemške šole, se večina otrok ni naučila ne nemškega, ne slovenskega jezika, tukaj govorim le od glavnih šol. — Odkar se po šolah nemški jezik na podlagi maternega jezika uči, se otroci veliko bolj temeljito nemškega in tudi nekaj slovenskega jezika naučé. *) Predlog pa nasvetuje, da bi se prvi dve leti podučevalo le v maternem jeziku.

Tu se pa vriva misel, ali bodo se otroci toliko nemškega jezika naučili, kolikor ga jim bo treba za višje šole, kolikor ga jim bo potreba, da si bodo svoj kruh služili. Pervo vprašanje je rešeno v načertu za realne šole in gimnazije, ostane še drugo vprašanje. Kar se tega tiče, nas pa skušnija uči, da večina otrok ubožnih staršev ne pride do 3. malokdaj pa do 4. razreda glavnih šol, in potem se gredo učít kakega rokodelstva. Takošni topoglavi ali zanemarjeni otroci o-

*) Vzrok pa, da se učenci v ljudski šoli ne naučé dovolj slovenskega, je naj več 1) da manjka za ta nauk potrebnega časa in 2) da imamo za to premalo sposobnih učiteljev.

stajajo v 1. ali 2. razredu po več let. Komaj da poznajo slovenske čerke, imeli bi se učiti nemškega branja, to pa presega njih moč in od leta do leta zaostajajo. Bolj obdarovani in pridni otroci pa se bodo v 3. in 4. razredu glavnih šol, rekel bi, toliko nemščine naučili, kolikor je bodo potrebovali, in po okolnosti se v nji dalje urili, — slabjši otroci se bodo pa vsaj v maternem jeziku naučili brati, pisati in številiti. — Koliko bo nemščina pri tem škode terpela, se ne more tako na tanko in gotovo izšteviliti, kakor da je $2 \times 2 = 4$. Od kod pa pride, da imajo nekteri gospodje, kar nemščino zadeva, tako tanko vest in toliko skerbí za ljudstvo, da jim je še vse premalo nemščine po šolah, ker je vendar očitno znano, da ponemčevavne šole národu kar nič niso koristile, da je národ v naj potrebnejših rečeh ostajal brez podučevanja in tako zaostajal za svojim sosedi. Ta ljubezen in skerb je sumljiva in javaljne izvira iz čistega vira; národ, večina národa je, za ktereга je prvo skerbeti po nižjih šolah; národ ostaja v deželi, njemu so drugi nauki potrebnejši od inostranskih jezikov.

Poslanec g. Dežman je rekel, da hoče tej oglašeni frazi krinko z lica potegniti, a mi mislimo, da so si gospodje poslanci zagovorniki nemščine sami sebi šemo z lica vzeli. Še odmevajo po dvorani deželnega zbora besede, ktere sta govorila g. g. poslanca grof Auersperg in Dežman za povzdigo šolstva in ravnopravnosti jezikov v deželi in sedaj — Kaj slabo se je vjemalo, ko je ravno poprej poslanec g. Kromer duhovščino napadal, ker je katoliška, in nemškutarska noče in po svojem namenu tudi ne sme biti, poslanec g. grof Auersperg pa je rekel, da se je — se vé da v naj žlahnejšem pomenu — še vse premalo ponemčevalo. Kaj se to z drugimi besedami pravi, kakor: poprimite se nemškega jezika, potem bote učeni, omikani, požlahnjeni, sicer pa ostanete siroveži. Ali je g. Kromer tudi iz prepričanja ali iz lastne skušnje govoril, ko je rekel, da so svetinje po ozarah pobirali in iz plota si križe lomili! Sicer je že gospodu poslancu nekdo povedal, da bi bilo boljše, ko bi po cesarjevih besedah za ravnopravnost skrbel; gospodu deželnemu sodniku pa taka odkritoserčnost slabo pristuje. Njih veličanstvo so poklicali deželne zборе, da bi se posvetovali o postavah, deželi koristnih. Namesti tega pa se dragi čas trati s prepiri in z osebnostimi „et peccatur extra in intra muros Iliacos“, ljudstvo zgublja vse zaupanje do takošnih zborov, ker se ne posvetuje o blagru dežele, marveč se strasti rede in goje. In od takega deželnega zbora tudi ni pričakovati, da bi bil kdaj slovenskemu národu bolj pravičen. Slovenci pa zaupamo visoki vladi; dala nam je več, kakor je bilo zopernikom ljubo, in nadjamo se, da bo sčasoma dala nam vsega, česar je obljubila vsem národom mnogojezične Avstrije. *M. Močnik.*

Novice.

V „Tagespošti“ beremo od besede do besede tako le:

Iz Celja 12. svečana. Naša srenja se je že večkrat pritoževala zavoljo slovensko - nemških šolskih knjig, ktere se rabijo na tukaj-

šnji glavni šoli; od druge strani se je pa tudi zahtevalo, da naj bi bili učenci glavne šole tudi zmožni, podučevati v slovenskem jeziku, ker to tirja enakopravnost jezikov. V obojem oziru smo dobili sedaj vladini ukaz. C. k. ministerstvo je dne 15. prosenca t. l. za prihodnje šolsko leto odpravilo več šolskih knjig tukaj navadnih, med temi pa posebno praktično slovensko - nemško gramatiko, koja, zahtevaje toliko zapletenih namenov zares ni dosti praktična, *) in ker drugega pripomočka ni bilo, priporočilo je za slovensko - nemški poduk dvojezično malo berilo in druge starejše šolske knjige. Ta ukaz je naznanilo c. k. deželno poglavarstvo knezo - škofovemu lavanškemu ordinariatu (?), in je ob enem tudi poprosilo, da naj učiteljem glavne šole dalje ukaže, česar je namenu pripravnega, in resno zahteva, da naj se učenci, kateri ne znajo slovenski, v kratki dobi tega naučé**), kajti razumé se, da le takošni učenci, kateri znajo nemški in slovenski jezik, morejo s pridom rabiti nove šolske knjige.

M. Močnik.

Iz Ljubljane. Ravno kar smo dobili iz Praga 3. l. g. Gerbičeve „Lire Sionske“, koja ima 6 prav vgodnih napevov: dva „na slavo sv. Cirilu in Metodu“, „sv. Jožef“, „žalostna mati božja“, „terpljenje Jezusovo“ in „oznanjenje Mariji“. Pervi list pride kmali na svitlo.

Imenik p. n. g. naročnikov: 74. Kašpar Lešnik, učitelj pri sv. Marjeti pri Pesnici. — 75. I. Poč, bogoslovec v Ljubljani. — 76. Andrej Žnidarič, duh. pomočnik v Kobaridu. — 77. O. Zofron Merk, gvardian v Mar. Nazaretu na spod. Štajerskem. — 78. Dr. Jože Muršec, učitelj veroznanstva v Gradcu. — 79. Anton Blagné, oskerbnik v Rakovniku. — 80. Pfarramt St. Georgen. — 81. Avgust K. Pugel, učitelj v Gradcu. — 82. Edvard Polak, dekan v Leskovcu. — 83. Janez Lukan, učitelj v Morobici. — 84. Čitavnica v Ljubljani. — 85. Dr. Anton Jarc, prošt in c. k. šolski svetovavec v Ljubljani. —

*) Slovensko - nemška gramatika ni praktična temu, kdor je ne razumé. Kdor je pa ne razumé, kaže, 1. da ne vé, kako se v novejši dobi jezikov učimo; 2. ne razumé slovenskega jezika. Kaj čuda, da knjig, ktere primerjajo nemški in slovenski jezik, ne razumé; kar pa človek ne umé, to pa njemu ni koristno, to napada, ker noče spoznovati svoje nevednosti in nezmožnosti.

Iz teh vzrokov to gramatiko od več strani napadajo. Kdor pa mirno in pravično preudarja, spoznati mora, da namenu, kakoršnega so imele in ga še sedaj imajo glavne šole po slovenskih krajih, bolj pripravne in vgodne knjige nismo še imeli, in če se ta enostransko odpravi, drugo pa ostane vse pri starem, gremo rakovo pot. Učnikom, kateri ne znajo slovenskega jezika, ni le samo praktična slovensko - nemška gramatika, temuč vse slovenske knjige tern v peti, zadovoljni bi bili ta čas, ko bi se vse odpravile. Ker pa vendar sedanjí čas tirja, da se učí slovenski jezik, in jim tudi vest pravi, da niso šole zavoljo učnikov, temuč učenci zavoljo šol, pa napadajo Slovence in njih jezik, agitirajo, denuncirajo, kar koli morejo, po prislovcí: „Odisse, quem laeseris“.

**) To bi bilo pravo, in potem bi pa tudi nehalo vse grajanje slovenskih šolskih knjig. Naj veljavnejši zoperniki slovenščine so vradniki in učenci. Ko bi se tem in unim pristavil obrok, do kterega bi se morali učiti slovenskega jezika, vso drugo pesem bi potem peli. Ti in vsi takošni so zoperniki slovenščine ex offio. Ta služba pa ali vrad, kateri jim to nalaga, je njih zložnost in sebičnost. In dokler bojo prašali take možicelne, je li mogoče slovenski pisati, dotlej se bo govorilo: „Ni mogoče“. Komur pa ni mogoče, naj pa gre rakom žvižgat.

Pis.

86. Janez Pečar, kurat v Colu. — 87. Andrej Legat, učitelj v Zagorji. — 88. France Ksav. Lesjak, učitelj v Št. Ilji pri Švarcensteinu. — 89. Ivan Cetelj, učitelj v Gradu. — 90. Gabriel Postružnik, izgledni učenik v Lotmerku. — 91. Lovrence Arko, učitelj v Sodražici. — 92. Matevž Svetličič, korar v Rudolfovem. — 93. Anton Bezeg, učitelj na Gočah. — 94. Anton Krašovic, učenik v Cerknici. — 95. Peter Hitzinger, dekan v Postojni. — 96. Jože Potokar, učitelj v Mokronogu. — 97. Simon Lomšek, učitelj v Cerkljah. — 98. Jakob Setničar, učenik v Šturji. — 99. Martin Repič, učitelj pri sv. Miklavžu pri Lotmerku. — 100. France Pfeifer, učitelj na Goričici. — 101. Juri Tutek, dekan v Slovenskih goricah pri sv. Lenartu. — 102. France Šrol, duh. pomočnik pri sv. Lenartu v Slovenskih goricah. — 103. Janez Jager, učitelj pri sv. Lenartu v Slovenskih goricah. — 104. Peter Kovačec, učitelj pri sv. Trojici v Slovenskih goricah. — 105. Anton Kostanjšek, učitelj v Šentlinu. — 106. Anton Košutnik, učitelj v Št. Petru. — 107. Ignac Krizman, učitelj v Dornbergu pri Gorici. — 108. Čitavnica v Gorici. — 109. Lovre Rožman, duh. pomočnik v Starem tergu. — 110. Simon Vovk, dekan v Radolici. — 111. Valentin Lah, duh. pomočnik v Radolici. — 112. Jožef Raktelj, učitelj III. razreda v Ribnici. — 113. Juri Urbas, duh. pomočnik pri sv. Jurju na Šavnici. — 114. Dragotin Šauperl, duh. pomočnik v Laškem tergu. — 115. Miha Teran, učitelj pri sv. Petru v Žicah. — 116. Ignaci Holzapfel, dekan v Ribnici. — 117. Anton Lesar, c. k. profesor in katehet v viši realki v Ljubljani. — 118. Janez Kunavar, zlatar v Št. Vidu pri Ljubljani. — 119. Luka Knific, učitelj v glavni šoli v Terziču. — 120. Jakop Ukmar, učenik v Mošnjah. — 121. Glavna šola v Ipavi. — 122. Jože Traven, učitelj v Naklem. — 123. Čitavnica v Ilir. Bistrici. — 124. Janez Rozman, ravnatelj mestne glavne šole pri sv. Jakopu v Ljubljani. — 125. Dr. France Močnik, c. k. šolski svetovavec v Gradcu. — 126. Lovre Herg, župnik v Lembahu pri Mariboru. — 127. France Verlič, duh. pomočnik v Lembahu pri Mariboru. — 128. Dr. Leo Vončina, c. k. profesor bogosl. v Ljubljani. — 129. Jožef Kolarič, duh. pomočnik v Kostrivnici. — 130. Čitavnica v Mariboru. — 131. Juri Klančnik, duh. pomočnik pri sv. Martinu na Polki. — 132. Anton Pirš, učitelj na Vranskem. — 133. Tonej Štuhec, učitelj v Slov. Bistrici. — 134. Pavel Zorè, učitelj v Križah poleg Terziča. — 135. Božidar Burčar, duh. pomočnik v Rušah. — 136. Jožef Vraz, duh. pomočnik na Vurmbergu pri Ptuj. — 137. Jakop Jevšek, učitelj na Premu. — 138. France Govekar, učitelj na Igu. — 139. France Lunder, podučitelj na Igu. — 140. Jožef Poklukar, fajmošter v Št. Vidu. — 141. Matija Hudovernik, učitelj na Doljih. — 142. Čitavnica v Celji. — 143. Janez Zdolsek, zgledni učitelj pri Novi cerkvi. — 144. Avgust Adamič, učitelj v Starem tergu pri Ložu. — 145. Učilnica v Marenberzi. — 146. Anton Jereb, učitelj v Knezaku. — 147. Srečan Pirc, učitelj v Jelsanah. — 148. Adalbert Candolini, c. k. okrajni adjunkt v Kostanjevici. — 149. France Teran, duh. pomočnik na Staradu. — 150. Janez Novak, učitelj pri sv. Martinu zraven Slov. Gradca. — 151. Alojz Serneck, učitelj pri sv. Andražu v Slov. goricah. — 152. Simon Ješovnik, podučitelj pri sv. Rupertu na Goriškem. — 153. Matevž Rajšp, učitelj pri sv. Jurju na Slov. goricah. — 154. Franje Šijanec, učitelj v Št. Barbari blizu Černjeka. — 155. Lavrenci Serajnik, fajmošter na Zili. — 156. France Elar, učitelj na Zili. — 157. Schuldistricts-Aufsicht in Rohitsch. — 158. Dr. J. Dobrila, škof v Poreču. — 159. Martin Ivanec, dekan v Šmarji na spodn. Štaj. — 160. Čitavnica v Sevnici. — 161. Jožef Starè, filozof v Pragi. — 162. Gustav Grossmann, učenik v Ospi. — 163. Janez Ed. Borštnik, učitelj na Blokah. — 164. Anton Pintar, fajmošter v Zalem logu. — 165. Janez Škofic, župnik v Suhoru. 166. — Anton Rejec, dekan v Vidmu.

Listnica. G. J. M. v V.: Smo poslali, kakor ste naročili; poprašajte na pošti „Wuchern“! G. J. C. v G.: Zavaljo „Babiče“ pišite g. Janežiču v Celovec!

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:

Jož. Rudolf Milic.